

30.1.2018

EOAK/1193/2017

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Minna Verronen

ENNALTA ILMOITTAMATON TARKASTUS: SOTKAMON KEHITYSVAMMAISTEN HENKILÖIDEN ASUMISYKSIKKÖ, LEIVOLAN ASUNNOT

Tarkastuspöytäkirja

Tarkastuskohde Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä,
Palvelutalo Leivola, Alkulantie 15 H, 88600 SOTKAMO

Tarkastusajankohta 3.3.2017 aamupäivä

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta:

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Minna Verronen
Asiantuntija Mikko Joronen
Neuvontalakimies Pia Wirta

Osallistuja palvelutalo Leivolasta:

Palveluesimies - - -

1 TARKASTUKSEN TOIMITTAMINEN

Tarkastus tehtiin ennalta ilmoittamatta.

Tarkastuksen aluksi selvitettiin oikeusasiamiehen erityistehtävien vaikutuksia laillisuusvalvojan tarkastustoimintaan.

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT) tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä, kuten esimerkiksi erilaisiin laitoksiin, hoitopaikkoihin tai asumisyksiköihin. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua muun muassa antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloa.

Tarkastuksen toimittamiseksi oikeusasiamiehellä ja hänen määräämällään eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on oikeus päästä toimipaikan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti vapautensa menettäneiden henkilöiden ja toimipaikan henkilökunnan sekä muiden sellaisten henkilöiden kanssa, jotka voivat antaa tarkastuksen kannalta merkityksellisiä tietoja. Kansallisen valvontaelimen tehtäviä hoitaessaan oikeusasiamiehellä ja kanslian virkamiehellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta ja toimipaikkojen ylläpitäjiltä tehtävän hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Tarkastukselle kutsutulla asiantuntijalla on samat toimivaltuudet (eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 11 b §, 11 c § ja 11 g §).

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRPD) ratifioinnin myötä (10.6.2016) eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henki-

löiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityistä huomiota vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen kuten muun muassa toimitilojen esteettömyyteen sekä vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen, rajoitustoimenpiteiden käyttöön ja osallistumisen mahdollisuuksiin.

Oikeusasiamiehen kanslian erityisenä tarkastusteemana vuonna 2017 on tehokkaat oikeussuojakeinot. Tämän vuoksi tarkastuksella kiinnitettiin erityisesti huomiota siihen, millä tavalla asiakkaat ja heidän läheisensä voivat käyttää asiakkaille kuuluvia oikeussuojakeinoja kuten muistutusta, kantelua ja valitusta sekä säännönmukaisia valituskeinoja (valitusta).

2 TARKASTUS JA HAVAINNOT

2.1 Ennen tarkastusta

Tarkastuskohteeksi oli valittu internetissä olevien tietojen perusteella Eskolan ryhmäkoti, joka oli kuitenkin tarkastajien saavuttua paikalle tyhjillään. Ryhmäkodin puhelinnumeroon soitto toi tarkastajille tiedon ryhmäkodin uudesta osoitteesta.

Ryhmäkoti Eskolan toiminta oli siirtynyt saneerattuihin tiloihin ennen joulua 2016, jolloin myös nimi oli muuttunut Leivolan asunnoiksi. Rakennus toimi aiemmin metsäkoulun oppilaiden asuntolana, joka oli remontoitu uutta käyttötarkoitusta varten.

Asumispalveluyksikön verkkosivuja ei ollut päivitetty. Siellä olevan tiedon mukaan Eskolan ryhmäkoti olisi ollut vielä toiminnassa. Verkkosivuilta ei myöskään löytynyt tietoa Leivolan asunnoista eikä tarkastushetkellä ollut saatavilla esitteitä sen tarjoamista palveluista asiakkaille, omaisille tai muille kiinnostuneille.

Palveluesimies toimitti yksikön esitteen myöhemmin sähköisessä muodossa.

Kuntalain (410/2015) 29 §:n mukaan kunnan toiminnasta on tiedotettava asukkaille, järjestöille ja muille yhteisöille. Kunnan tulee antaa riittävästi tietoja kunnan järjestämistä palveluista, kunnassa valmistelussa olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä päätöksistä ja päätösten vaikutuksista. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 20 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa.

Oikeusasiamies kiinnittää kuntayhtymän huomiota siihen, että sosiaali- ja terveyskuntayhtymän palvelutietojen tulisi olla ajantasaisesti saavutettavissa internetissä ja muilla tavoin.

2.2 Tarkastuksen kohde ja aihe

Leivolan asuntojen tarjoama palvelumuoto on nimetty autetuksi asumiseksi (ympärivuorokautisesti valvottu). Palvelua tarjotaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain nojalla kehitysvammaisille henkilöille. Kohderyhmänä ovat aikuiset kehitysvammaiset henkilöt, jotka tarvitsevat ympärivuorokautista ohjausta, apua sekä läsnä olevaa yövalvontaa. Autetun asumisen tavoitteena on tukea, ohjata ja auttaa asiakkaita mahdollisimman yksilöllisen ja turvallisen arjen toteuttamisessa.

Tarkastuskäynnin aikana palveluesimies - - - kertoi palvelutalon toiminnasta, asukkaista ja henkilökunnasta. Lisäksi keskusteltiin palvelutalossa käytössä olevista rajoitustoimenpiteistä ja niiden käytön kirjaamisesta ja asukkaiden osallistumismahdollisuuksista. Tarkastuksella myös tutustuttiin palvelutalon asumisoloihin ja asiakkaiden kohteluun sekä heidän perusoikeuksien toteutumiseen. Asukkaiden kanssa keskusteltiin mahdollisuuksien mukaan.

2.3 Tilat

Leivolan asunnot on kaksikerroksinen puukerrostalo. Palvelukoti tarjosi tarkastushetkellä kodin 13 asukkaalle, jotka olivat iältään 18-74 vuotiaita. Yksikössä on myös yksi tilapäispaikka. Jokaisella asukkaalla on oma asunto, jossa on wc- ja suihkutilat. Osassa asuntoja on myös oma minikeittiö. Molemmissa kerroksissa on yhteiset pienehköt oleskelutilat. Tarkastushetkellä oli useita asukkaita paikalla ja heidän kanssa keskusteltiin mahdollisuuksien mukaan. Toimistotilat ja lääkehuone sijaitsevat alakerrassa.

Ruokailu tapahtuu joko ruokailutilassa, joka on asumispalveluyksikön keittiön yhteydessä, tai asukas voi halutessaan syödä omassa asunnossaan. Kolme asukasta tarvitsi henkilökunnan apua syömisessä. Ruoka valmistettiin muualla ja se lämmitettiin asumispalveluyksikön tiloissa.

Yläkerran asuntoihin on kulku hissillä. Hissin kulkeminen edellytti hississä olevien painikkeen jatkuvaa painamista. Mikäli painoi vain hetken painiketta, hissi pysähtyi kerrosten väliin. Hissin painikkeiden ohjeet olivat vain englanniksi.

Koska hissien painikkeet voidaan katsoa hissien toimintaa koskeviksi kielilain tarkoittamaksi opasteiksi (kielilain 33 §), oikeusasiamies kehottaa laittamaan myös suomenkieliset tekstit hissien eri toimintoihin.

Huoneiden ovissa on sähkölukko ja huoneiden ovet ovat yleensä auki, koska niitä ei saa manuaalisesti lukkoon. Ulko-ovet ovat auki klo 8-20. Sähkölukot on säädetty siten, että oman piirinsä muodostavat ulko-ovet, sekä vastaavasti asuntojen ovet ja väliovet ovat omassaan. Jos jonkin piirin oven avasi, myös muut samaan piiriin kuuluvat ovet avautuivat. Tämän vuoksi kaikkien samaan piiriin kuuluvien tilojen ovet olivat joko lukossa tai auki, eikä niitä ollut mahdollista operoida yksilöllisesti. Sähköisten ovien avain oli niillä asukkailla, jotka pystyivät sitä käyttämään.

Asukkaiden asunnot ovat yksiöitä (noin 30 m²). Asukas sai sisustaa asuntonsa haluamallaan tavalla. Tarkastuksella vierailtiin usean asukkaan asunnoissa heidän luvallaan.

Palvelutalossa ei ollut turvahuonetta tai muuta eristämistilaa. Myöskään kameravalvontaa tai ulkopuolista vartiointipalvelua ei ollut käytössä.

Yksikössä käy kaksi kertaa viikossa ulkopuolinen siivooja siivoamassa yleiset tilat ja kerran viikossa asukkaiden huoneet, lukuun ottamatta asukkaiden wc-tiloja, jotka siivotaan kaksi kertaa viikossa. Henkilökunnan käytössä on vuokravaatteet.

Tarkastuksen jälkeen palveluesimies ilmoitti, että yöaikainen vartiointipalvelu oli aloitettu 16.1.2018 klo 23-05 välisenä aikana. Henkilöstöllä on käytössään turvapainike ja vartija tulee käymään ainoastaan hälytyksen saatuaan.

2.4 Henkilökunta

Henkilökuntaan kuuluu 13 ohjaajaa (12 naista ja yksi mies), joiden koulutus jakautui seuraavasti: kaksi kehitysvammaisten hoitajaa, kymmenen lähihoitajaa ja yksi sosionomi. Leivolan asunnoilla ja Sotkamon ohjatulla asumisyksiköllä on yhteinen tiimivastaava (ohjaaja – sosionomi), joka tekee työvuoroja molemmissa yksiköissä.

Henkilökunta toimii kolmessa vuorossa: aamuvuorossa 3–4 henkilöä klo 7–15, iltavuorossa myös kolme tai neljä henkilöä klo 13–21 (tai välivuorossa klo 12–20) ja yövuorossa yksi henkilö. Lisäksi arki-aamuisin klo 8–9 saatiin lisäapua samassa pihapiirissä sijaitsevasta päivätoiminnoista tai työkeskukselta (avustajien koulutus mm. vajaamielishoitaja, lastenhoitaja, kehitysvamma-alan ammattitutkinto ja kehitysvammahuollon ohjaajan ammattitutkinto).

Saadun tiedon mukaan sairauspoissaoloja oli ollut viime aikoina paljon, jonka pääasiallisena syynä pidettiin muuttoa ja siihen liittyvää väsymystä. Sijaisia Sotkamon alueella on vähän, ja yleensä sijaisia on saatu joko päivätoiminnoista tai muista yksiköistä.

2.5 Viranhaltijan päätökset rajoitustoimenpiteistä

Tarkastuksella saatiin esitetyn pyynnön mukaisesti kaikki viranhaltijan tekemät päätökset palvelutalossa käytössä olevista rajoitustoimenpiteistä. Päätöksiä oli tehty yhteensä yksitoista. Kuudelle asukkaalle viranhaltija oli tehnyt sängyn laidan noston johdosta päätökset rajoittavan asusteen tai välineen toistuvasta käytöstä päivittäisissä toiminnoissa (kehitysvammalain 42 k §) ja viidelle asukkaalle oli viranhaltija tehnyt päätökset valvotusta liikkumisesta (kehitysvammalain 42 m §).

Viranhaltijan päätöksistä ilmeni, että kaikissa valvottua liikkumista koskevissa päätöksissä oli jo tehty asiantuntijoiden (lääkäri, psykologi ja sosiaalityöntekijä) arvio, jonka jälkeen viranhaltija oli tehnyt päätökset. Päätöksiin oli liitetty muutoksenhakuohjeus Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen. Sen sijaan rajoittavien välineiden tai asusteiden toistuvasta käytöstä päivittäisissä toiminnoissa oli tehty viranhaltijan päätökset ennen asiantuntija työryhmän arviota. Viranhaltijan päätöksien mukaan erityishuollon poliklinikan sosiaalityöntekijään oli oltu puhelimitse yhteydessä ja rajoittavan välineen käytöstä (sängyn laita) oli tiedotettu työryhmälle. Päätöksestä ilmeni myös, että työryhmän kanssa oli sovittu, että tarkempi asiantuntija arvio tullaan tekemään alkuvuodesta 2017.

Palveluesimiehen selvityksen mukaan asiantuntija-arvioiden viivästymiseen on vaikuttanut kehitysvammapoliklinikan työruuhka. Kuntayhtymän yhteisohjeistuksessa on sovittu, että välttämättömän rajoitustoimenpiteen kyseessä ollessa päätös on tehtävä, vaikka asiantuntija-arvio ei siihen ehtisikään. Päätöstä tehtäessä asiakkaan palvelusuunnitelmaan merkitään yhteydenotto kehitysvammapoliklinikkaan sekä sovittu tuleva asiantuntija-arvioinnin ajankohta.

Oikeusasiamies kiinnittää huomiota siihen, että riittävää lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemusta tulee hyödyntää erityisesti silloin, kun rajoitustoimenpiteen käyttöä harkitaan ensimmäisen kerran (hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta HE 96/2015 vp, s. 78).

Laillisuusvalvonnassa on katsottu, että työruuhka ei ole hyväksyttävä syy asian käsittelyn viipymiselle.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan Leivolan asunnoilla ei ollut vielä tarkastushetkeen mennessä tehty ratkaisuja kiinnipitämisestä, aineiden ja esineiden haltuunotosta tai henkilötarkastuksesta. Sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön mahdollisesti tekemät ratkaisut kirjataan asiakastietojärjestelmään.

Tarkastuksen jälkeen palveluesimies ilmoitti, että asiantuntijalausunto oli lähetetty tiedoksi päätöksen saaneille myöhemmin.

2.6 Turvallisuus

HaiPro-ilmoituksia (potilas- ja työturvallisuusilmoitukset haittatapahtumista ja läheltä piti -tilanteista) tehtiin kuutisenkymmentä vuonna 2016. Pääsyyinä normaalia suurempaan määrään palveluesimies piti muuttoa, koska asukkaiden sopeutuminen uusiin tiloihin, rutiineihin sekä henkilökuntaan vei aikaa. Vakavia loukkaantumisia ei kuitenkaan hänen mukaansa ollut tapahtunut.

Tarkastuksella saatiin HaiPro-ilmoitukset viimeiseltä kahdelta kuukaudelta. Ilmoituksia oli tehty viisi (kaksi lääkkeen antovirhettä, kaksi asiakkaan henkilökuntaan kohdistamaa työtaturmaa ja yksi asukkaan ennakoimaton kaatuminen).

2.7 Esteettömyys

Sisäänpääsy Leivolan asuntoihin ja asuntojen ympäristö oli esteetön. Piha-alueella ei ollut invapysäköintipaikkaa.

Tarkastajille jäi alakerrasta sokkeloinen vaikutelma, koska sähköovia oli paljon ja käytävät olivat kapeita. Erityisesti pyörätuolilla liikkuvan näkökulmasta käytävien kapeuden katsottiin rajoittavan sujuvaa liikkumista. Liikkuminen oli myös aika hidasta, sillä sähköovien avautumista joutui odottelemaan.

Asukkaiden huoneissa olisi voitu huomioida paremmin apuvälineitä käyttävien asiakkaiden tarpeet. Alakerran asiakashuoneessa oli muun muassa pyörätuolilla liikkuvan asiakkaan näkökulmasta osa kaapistoista liian korkealla.

Erään pyörätuolilla liikkuvan asukkaan huoneen wc:n oven avauspainike oli wc:tä vastapäätä olevalla seinällä. Ovi aukesi huoneeseen päin, jolloin pyörätuolilla liikkuvan asiakkaan oli peruutettava aukeavan oven edestä tai ovi ei auennut. Asiakkaan omainen kertoi toivoneensa sähköoven tilalle liukuovea. Saman asiakkaan kylpyhuoneen seinään kiinnitettyä suihkutuolia ei voinut säätää asiakkaalle sopivalle korkeudelle eikä hänen jalkansa tämän vuoksi osuneet maahan siinä istuttaessa. Lavuaarin vesihana toimii automaattisesti tunnistimen avulla eikä edellyttänyt hanaan koskemista. Kylpyhuoneen peili oli asukkaan näkökulmasta sopivalla korkeudella.

Oikeusasiamies pitää puutteena sitä, että suihkutuolia ei voinut säätää yksilöllisesti.

2.8 Ulkoilu

Tarkastuksella nousi esille asiakkaiden ulkoilu ja erityisesti ympärivuotinen ulkoilu vaikutti riittämättömältä. Myös asiakkaan omainen koki ulkoilun järjestämisen puutteelliseksi.

Oikeusasiamies korostaa asukkaiden päivittäisen ulkoilun tärkeyttä osana sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 4 §:ssä tarkoitettua laadultaan hyvää hoitoa. Riittävän ulkoilun huolehtimisessa on kyse perustarpeiden huolehtimisesta ja siten myös ihmisarvon kunnioittamisesta. Oikeusasiamies suosittaa, että ulkoilu sisällytettäisiin asukkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan.

2.9 Kommunikoinnin apuvälineet

Asiakkailla oli tarkastushetkellä käytössä hyvin vähän kommunikoinnin apuvälineitä, kuten toimintoja esittäviä kuvia. Palveluesimiehen mukaan yksikköön ei ollut ehditty laittaa esille toiminnanohjaustauluja.

Tarkastuksella tuli esille, että kuntayhtymän kehitysvammahuollon poliklinikka voi järjestää koulutusta henkilökunnalle kommunikaatiomenetelmistä, kuten esimerkiksi tukiviittomista. Palveluesimiehen mukaan poliklinikka piti helmikuussa 2017 koulutuksen vaihtoehtoisista kommunikaatiomenetelmistä, johon koko henkilökunta osallistui. Lisäksi yksikköön on pyydetty asiakaskohtaisia ohjauksikäyntejä poliklinikalta kommunikaatioon liittyen muutamalle asukkaalle. Henkilökunta on kuitenkin pitänyt uusien kommunikointitapojen ja viittomien opettamista asiakkaille haastavana, sillä suurin osa asiakkaista oli jo varsin iäkkäitä.

Oikeusasiamies korostaa vaihtoehtoisten kommunikointimenetelmien hyödyntämisen tärkeyttä, koska henkilöstön vuorovaikutustaitojen jatkuvalla kehittämisellä on keskeinen merkitys hoidon ja huollon onnistumisessa. Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin käyttöön tulisi kiinnittää erityistä huomiota ja niiden käyttöä helpottaa. Asiakkaan palvelu- ja hoitosuunnitelman tulee sisältää tiedot henkilön käyttämistä kommunikaatiomenetelmistä.

Tarkastuksen jälkeen palveluesimies totesi antaessaan pöytäkirjaluonnokseen kommenttejaan, että toiminnanohjaustauluja on käytössä kolme: yläkerran yhteisissä tiloissa päiväkohtainen toiminnanohjaustaulu ja alakerrassa käytävällä viikko-ohjelma ja olohuoneessa päiväkohtainen toiminnanohjaustaulu. Keittiössä on myös pieni taulu, johon laitetaan kuvat tarjottavista ruuista. Lisäksi yhdellä puhumattomalla asiakkaalla on oma struktuuritaulu omassa huoneessaan ja lisäksi hänen käytössään on kommunikaatio-kansio.

2.10 Muut tarkastuskäynnin aikana esille nousseet asiat

Tarkastushetkellä palvelutalon omavalvontasuunnitelma ei ollut vielä valmis. Palveluesimies toimitti omavalvontasuunnitelman pyynnöstä myöhemmin.

Leivolan asunnoilla on palautelaatikko, johon asiakkaat ja heidän omaisensa voivat jättää halutessaan palautetta. Palautetta saadaan asiakkailta ja omaisilta myös suullisesti.

Yksikössä on nimetty lääkehoidon vastuuhenkilö, joka vastaa lääkehoitosuunnitelman päivittämisestä. Palvelutalon asiakkaat käyttävät perusterveydenhuollon palveluja. Omaohjaaja/vuorossa oleva ohjaaja huolehtii äkillisistä sairaanhoidon tilanteista ja tilaa lääkäreijä. Äkillisen kuolemantapauksen toimintaohjeet löytyvät yksikön toimistosta, omaisten kanssa keskustellaan jokaisen asiakkaan kohdalla toimittavat käytännöt.

3 TOIMENPITEET

Tarkastuksen havainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle.

Oikeusasiamies esitti havaintojen johdosta seuraavat kannanotot:

Oikeusasiamies kiinnittää kuntayhtymän huomiota siihen, että sosiaali- ja terveyskuntayhtymän palvelutietojen tulisi olla ajantasaisesti saavutettavissa internetissä ja muilla tavoin (kohta 2.1).

Koska hissien painikkeet voidaan katsoa hissien toimintaa koskeviksi kielilain tarkoittamaksi opasteiksi (kielilain 33 §), oikeusasiamies kehottaa laittamaan myös suomenkieliset tekstit hissien eri toimintoihin (kohta 2.3).

Oikeusasiamies kiinnittää huomiota siihen, että riittävää lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemusta tulee hyödyntää erityisesti silloin, kun rajoitustoimenpiteiden käyttöä harkitaan ensimmäisen kerran (kohta 2.5).

Oikeusasiamies pitää puutteena sitä, että suihkutuolia ei voinut säätää yksilöllisesti (kohta 2.7).

Oikeusasiamies korostaa asukkaiden päivittäisen ulkoilun tärkeyttä osana sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 4 §:ssä tarkoitettua laadultaan hyvää hoitoa. Riittävän ulkoilun huolehtimisessa on kyse perustarpeiden huolehtimisesta ja siten myös ihmisarvon kunnioittamisesta. Oikeusasiamies suosittaa, että ulkoilu sisällytettäisiin asukkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan (kohta 2.8).

Oikeusasiamies korostaa vaihtoehtoisten kommunikointimenetelmien hyödyntämisen tärkeyttä, koska henkilöstön vuorovaikutustaitojen jatkuvalla kehittämisellä on keskeinen merkitys hoidon ja huollon onnistumisessa. Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin käyttöön tulisi kiinnittää erityistä huomiota ja niiden käyttöä helpottaa. Asiakkaan palvelu- ja hoitosuunnitelman tulee sisältää tiedot henkilön käyttämistä kommunikaatiomenetelmistä (kohta 2.9).

Oikeusasiamies saattaa edellä mainitut kannanotot Kainuun kuntayhtymän Leivolan asuntojen tietoon ja pyytää ilmoittamaan 23.4.2018 mennessä, mihin toimenpiteisiin ne ovat antaneet aihetta.

Tarkastuspöytäkirja lähetetään tiedoksi myös Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Minna Verronen
vanhempi oikeusasiamiehensihteeri